

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота магістра

з теми: **РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Виконала: студентка 2 курсу магістратури
РО1-М19 групи
спеціальності 013 Початкова освіта
Латюк Юлія Сергіївна

Керівник: Горбатюк О. В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри педагогіки та
управління навчальним закладом

Рецензент: Мелекєсцева Н. В.,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
теорії та методик початкової освіти

Кам'янець-Подільський – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	9
1.1 Сутність поняття «емоційний інтелект», його структура	9
1.2 Молодший шкільний вік як сенситивний період для розвитку емоційного інтелекту	17
1.3 Чинники та педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту молодших школярів	24
РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ РОБОТИ З ТВОРАМИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ	35
2.1 Можливості уроків літературного читання для розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів	35
2.2 Методика роботи з розвитку емоційного інтелекту молодших школярів у процесі вивчення творів дитячої літератури	44
2.3 Ігрові завдання для розвитку емоційного інтелекту під час роботи з дитячими художніми творами	59
2.4 Організація, зміст і перевірка ефективності експериментального дослідження.....	67
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80
ДОДАТКИ	89

ВСТУП

Реформування сучасної української школи передбачає її переорієнтацію на формування в учнів життєвих компетентностей, необхідних для успішної реалізації в суспільстві як особистості, громадянина, фахівця. Одним із наскрізних умінь десяти ключових компетентностей для життя, визначених Концепцією Нової української школи, є вміння здобувача освіти конструктивно керувати своїми емоціями та застосовувати емоційний інтелект, тобто усвідомлювати й розуміти власні емоції й емоції інших людей.

Емоційний інтелект є одним із чинників, який впливає на досягнення успіху в житті та відчуття щастя. Якщо упродовж ХХ ст. для науки та закладів освіти важливим був логічний інтелект, то у ХХІ ст., коли процес глобалізації охопив усі сфери життя, особливої актуальності набуває емоційний інтелект.

Учені доводять, що успішними стають люди, які здатні контролювати свій емоційний стан, урахувати особливості його впливу на емоції інших людей і на цій основі будувати позитивні стосунки. Відповідно посилюється роль емоційного інтелекту в освітньому процесі початкової школи, необхідним стає розвиток емоцій молодших школярів, вміння виражати, керувати власними емоціями, розуміти емоційний стан інших людей.

Емоційний інтелект став предметом досліджень зарубіжних і вітчизняних учених: Р. Бар-Она, Г. Гарднера, Д. Гоулмана, М. Зайднера, Д. Карузо, Дж. Майера, Дж. Меттьюса, Г. Орме, Р. Робертса, П. Саловея, Д. Слайтера; Е. Носенко, Н. Ковриги й ін. Емоційно-ціннісний складник у процесі вивчення предметів мовно-літературного циклу в закладах загальної середньої освіти розглянуто в працях О. Вашуленко, Т. Дорошенко, Г. Підлужної та ін.

Проте у процесі аналізу наукової літератури з'ясовано, що проблема розвитку емоційного інтелекту молодших школярів досліджена ще не повною мірою, зокрема бракує розвідок щодо розвитку емоційного інтелекту молодших

школярів під час вивчення літератури для дітей. Отже, **актуальність** теми нашого дослідження зумовлена освітньою та соціальною значущістю окресленої проблеми.

Мета дослідження – описати методи та прийоми розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів у процесі роботи з творами української дитячої літератури.

Для досягнення сформульованої мети необхідно розв’язати такі **завдання**:

1) схарактеризувати сутність поняття «емоційний інтелект», визначити особливості його розвитку в дітей молодшого шкільного віку;

2) визначити чинники та педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів;

3) з’ясувати потенціал дитячої літератури та навчального предмета «Літературне читання» для розвитку емоційного інтелекту молодших школярів;

4) описати методику розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів у процесі роботи з творами української дитячої літератури;

5) експериментально перевірити ефективність укладених завдань для розвитку емоційного інтелекту молодших школярів на уроках літературного читання.

Об’єктом дослідження є процес розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів, а його **предметом** – особливості розвитку емоційного інтелекту молодших школярів під час роботи з українськими художніми творами для дітей.

Гіпотеза дослідження. Ефективність розвитку емоційного інтелекту молодших школярів у процесі роботи із дитячими творами різних жанрів залежить від систематичного виконання завдань із емоційним змістом, створення сприятливого освітнього середовища й атмосфери емоційного комфорту, організації емоційного спілкування в освітньому середовищі та створенні ситуації успіху в навчальній діяльності.

Методи дослідження: теоретичний аналіз наукових джерел; аналіз, порівняння, узагальнення та систематизація теоретичних і емпіричних даних; бесіди з учнями (для виявлення зацікавленості у виконанні завдань для розвитку емоційного інтелекту); метод спостереження, вивчення й узагальнення передового досвіду вчителів-практиків. Основним методом став педагогічний експеримент, під час якого використовувались методи статистичної обробки даних.

Організація дослідження. Експериментальне дослідження здійснювалося на базі Кам'янець-Подільської спеціалізованої ЗОШ №5 I-III ступенів з поглибленим вивченням інформатики (2019-2020 н.р.).

Наукова новизна роботи полягає у спробі пошуків ефективних засобів розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів у процесі роботи з творами української літератури для дітей.

Практичне значення дипломної роботи: результати дослідження можуть бути використані вчителями початкових класів на уроках літературного читання та студентами спеціальності 013 Початкова освіта під час проходження педагогічної практики.

Апробація роботи. Основні положення й результати дослідження представлено на: Всеукраїнській інтернет-конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 24-25 жовтня 2019 р.) у доповіді «Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів в умовах НУШ»; III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Роль і місце мистецької педагогіки у формуванні сучасної особистості» (м. Кам'янець-Подільський, 15-16 лютого 2020 р.) у доповіді «Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів засобами ігрової діяльності»; IV Всеукраїнській науково-практичній конференції (заочна форма) «Українська та іноземні мови в початкових класах: актуальні проблеми й інноваційні технології навчання» (м. Кам'янець-Подільський, 18-19 березня 2020 р.) у

доповіді «Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів на уроках літературного читання»; II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Іноземна мова у полікультурному просторі: досвід та перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 9 квітня 2020 р.) у доповіді «Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів на уроках англійської мови»; VI Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти», (м. Кам'янець-Подільський, 16-17 квітня 2020 р.) у доповіді «Особливості розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку»; Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Неперервна педагогічна освіта: стан, проблеми, перспективи» у доповіді «Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів засобами драматизації» (м. Умань, 24 квітня 2020 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Інновації в освітньому процесі: методологія, тенденції, технології» у доповіді «Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів засобами казкотерапії» (м. Ізмаїл, 22 травня 2020 р.); науковій конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2019-2020 навчальному році в доповіді «Українська література для дітей як засіб розвитку емоційного інтелекту молодших школярів» (м. Кам'янець-Подільський, 23-24 вересня 2020 р.); онлайн-конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 15-16 жовтня 2020 року) у доповіді «Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів під час аудіювання творів художньої літератури для дітей»; Всеукраїнській студентській науково-практичній інтернет-конференції «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи» (м. Івано-Франківськ, 22-23 жовтня 2020 р.) у доповіді «Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі»; IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії» (м. Кам'янець-Подільський, 28-29 жовтня 2020 р.) у доповіді «Ігрові вправи для розвитку емоційного

інтелекту першокласників»; Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя» (м. Вінниця, 24-25 листопада 2020 року) у доповіді «Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів засобами арт-технологій»; Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Інновації в освіті: здобутки та перспективи» (м. Умань, 27 листопада 2020 року) у доповіді «Розвиток емоційного інтелекту як передумова розвитку інноваційної особистості»; IV Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами» (м. Вінниця, 10-11 грудня 2020 року) у доповіді «Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів із особливими освітніми потребами»; обговорено на заняттях наукової проблемної групи «Актуальні проблеми методики викладання української та іноземної мови в початкових класах» та на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2019-2020, 2020-2021 н. р.).

Публікації. З теми дослідження опубліковано статтю: Латюк Ю.С. Українська література для дітей як засіб розвитку емоційного інтелекту молодших школярів // Збірник наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; педагогічний факультет ; [відпов. секр. Н.В. Бахмат]. Київ : Міленіум, 2020. Вип. XVI. С. 170-172.

Структура та зміст роботи. Наукова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Обсяг роботи – 91 сторінка, основний текст – 79 с.

Зміст роботи. У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт і предмет наукових спостережень, методи

вивчення матеріалу, гіпотезу, новизну, практичне й теоретичне значення отриманих результатів.

У першому розділі «Науково-теоретичні основи розвитку емоційного інтелекту здобувачів початкової освіти» розкрито зміст поняття «емоційний інтелект», схарактеризовано його структуру, описано особливості розвитку емоційного інтелекту молодших школярів і визначено педагогічні умови й чинники розвитку емоційного інтелекту в початковій школі.

У другому розділі «Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів у процесі роботи з творами української літератури для дітей» наголошено на можливостях уроків літературного читання для розвитку емоційного інтелекту молодших школярів, здійснено аналіз шкільних підручників із літературного читання щодо наявності завдань для розвитку емоційного інтелекту, описано методику роботи з творами дитячих авторів, спрямовану на розвиток емоційного інтелекту, дібрано ігрові завдання для розвитку емоційного інтелекту молодших школярів, обґрунтовано результати експериментального дослідження.

У висновках подано підсумки здійсненого теоретичного й емпіричного дослідження.

ВИСНОВКИ

В останні десятиріччя все більше простежується тенденція, коли високі розумові здібності та хороші показники навчальної діяльності випускників шкіл не є гарантією їхньої успішності в житті. Дослідження багатьох зарубіжних і вітчизняних учених і життєва практика доводять, що успішними стають люди, які здатні контролювати свій емоційний стан, ураховувати особливості його впливу на емоції інших людей і на цій основі будувати позитивні стосунки з іншими.

Відповідно до Концепції Нової української школи, що проголосила перехід від школи знань до школи компетентностей XXI століття, школа має готувати випускників, які зможуть швидко орієнтуватися в життєвих ситуаціях і професійних проблемах, будуть здатні проявляти активність та ініціативність, сміливо й виважено підходити до планування й виконання поставлених завдань. Вирішення цих завдань неможливе без наявності в учнів належного рівня емоційного інтелекту.

Молодший шкільний вік вважають найбільш сприятливим для розвитку емоційного інтелекту: в цей віковий період формується співпереживання, диференціація власних емоцій, навички керування власними емоціями та здійснюється розвиток окремих його компонентів і суміжних навичок, зокрема емпатії, саморефлексії, а також спостережливості, емоційного та чуттєвого досвіду.

Початкова ланка школи не лише закладає фундамент загальноосвітньої підготовки учнів, але й значною мірою формує їх емоційну сферу. Віковою нормою їх емоційного життя є життєрадісний та бадьорий загальний настрій. Найбільш значущими для цього віку є емоції інтересу й радості. Проте в останні роки у зв'язку з трагічними подіями в нашій державі у школярів усе частіше спостерігаються емоції тривоги, страху, невпевненості, а іноді – агресивності.

Безумовно, корекцію такого стану мають здійснювати спеціалісти. Однак певну допомогу в цьому може надати правильно організована навчальна діяльність загалом та уроки літературного читання зокрема, адже мета літературної освіти полягає не лише у формуванні комунікативної та читацької компетентностей, але й у збагаченні емоційно-чуттєвого досвіду молодших школярів.

Читацькі емоції – це чуттєвий відгук читача, його переживання, які виникають у процесі сприймання літературного твору. Художні твори, з якими знайомляться учні на уроках літературного читання, викликають емоції, створюють настрій, відгук на події, зачіпляють почуття молодших школярів, викликають бажання робити гарні вчинки, змінювати поведінку на краще, поповнювати власний життєвий досвід.

Відповідно твори для молодших школярів мають бути доступними, різноманітним за жанрами (казки, оповідання, вірші, пісні, п'єси, гумористичні твори, прислів'я, загадки), тематикою, емоційно забарвленими, викликати почуття радості, подиву, здивування, захоплення, змушувати дитину співчувати, співпереживати, емоційно реагувати на події, показувати красу художнього слова, сприяти розширенню світогляду дітей, поповненню їх знань, засвоєнню найважливіших загальнолюдських цінностей, допомагати набути необхідного життєвого досвіду, містити прихований виховний вплив.

Ступінь засвоєння емоційності художнього твору, якість аналізу та виховний вплив значною мірою залежить від того, як буде сприйнятий учнями текст під час первинного ознайомлення. Для вчителя дуже важливим є вміння так виразно прочитати поезію, щоб передати настрій твору, емоції та почуття автора, а також своє ставлення до описаного. Таке читання значно підсилює враження дітей від змісту твору, їх емоційний відгук.

Варто пам'ятати, що для школярів передусім важливою є не сума знань з літератури, а розвинуті в процесі її вивчення вміння уявляти, співпереживати,

розмірковувати та здатність застосовувати ці вміння повсякденно впродовж усього життя.

У науковому дослідженні описано й апробовано на практиці методiku роботи з творами літератури для дітей з метою розвитку емоційного інтелекту молодших школярів на уроках літературного читання.

Здійснене експериментальне дослідження, спрямоване на розвиток емоційного інтелекту молодших школярів у процесі роботи з творами літератури для дітей, включало комплекс взаємопов'язаних заходів і методів роботи з молодшими школярами, вчителями початкових класів і батьками дітей.

Після проведення формувального експерименту в учнів експериментальної групи констатовано статистично значуще підвищення загального рівня емоційного інтелекту. В учнів контрольної групи достовірних змін не виявлено.

Отримані результати експериментального дослідження дають змогу стверджувати, що за умови систематичного виконання завдань із емоційним змістом, створення сприятливого освітнього середовища й атмосфери емоційного комфорту, організації емоційного спілкування в освітньому середовищі та створенні ситуації успіху в навчальній діяльності ефективність розвитку емоційного інтелекту молодших школярів у процесі роботи із дитячими творами різних жанрів зростає.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в розробці та апробації педагогічних технологій розвитку емоційного інтелекту молодших школярів на уроках літературного читання, що сприятиме їхній емоційній компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева І. Н. Емоційний інтелект: дослідження феномена // Питання психології. 2006. № 3. С. 78-86.
2. Андреева І. Н. Передумови розвитку емоційного інтелекту // Питання психології. 2007. № 5. С. 57-65.
3. Андреева І. Н. Про історію розвитку поняття «емоційний інтелект» // Питання психології. 2008. № 5. С. 83-86
4. Бадер В. І. Формування емоційної компетентності майбутніх учителів початкової школи при вивченні лінгвістичних дисциплін // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки». Випуск 3. 2020. С. 33-39.
5. Березюк Г. Емоційний інтелект як детермінанта внутрішньої свободи особистості // Психологічні студії Львівського ун-ту. 2002. С. 20-23.
6. Білик Н. І. Літературний компонент у науковій картині світу та образі світу старшокласника як умова формування емоційного інтелекту // Технології інтеграції змісту освіти : зб. наук. пр. Всеукр. круглого столу «Інтеграція змісту освіти в профільній школі», Полтава 17 квіт. 2019 р. / [головн. ред. В. Р. Ільченко]. Полтава, 2019. Вип. 11. С. 160-167.
7. Божко Т. Позитивні та негативні емоції в казках українських письменників (розробка інтегрованого заняття) // Початкова школа. 2020. № 5-6. С. 13-15.
8. Буркова Л. В. Соціономічні професії: інноваційна підготовка спеціалістів у вищих навчальних закладах: монографія. Київ : Інформаційні системи, 2010. 278 с.
9. Вашуленко О. Емоційно-ціннісна складова у структурі читацької компетентності молодшого школяра // Початкова школа. 2013. № 1. С. 13-17.

10. Вашуленко О. В. Українська мова та читання: підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 160 с.

11. Войтовська О. Розвиток емоційного інтелекту в дітей дошкільного й молодшого шкільного віку методами арт-терапії // Нова педагогічна думка. 2020. № 2 (102). С. 68-71.

12. Гацько А. Ф., Смігунова О. В. Емоційний інтелект як стратегічний важіль лідерства // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. 2016. Вип. 177. С. 61-67.

13. Гоулман Д. Емоційне лідерство: мистецтво управління людьми на основі емоційного інтелекту. Москва : Альпіна Бізнес Букс, 2005. 301 с.

14. Гоулмен Д. Эмоциональный интеллект. Москва : АСТ: Астрель, 2011. 478 с.

15. Гудима Н.В., Мелекесцева Н.В., Ковальчук О.В. Готовність учителя початкової школи до формування в учнів емоційної грамотності на уроках мовно-літературної освітньої галузі // Педагогічна освіта: теорія і практика : Збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Бахмат Н. В.]. Вип. 29 (2-2020). Київ : Міленіум, 2020.

16. Державний стандарт початкової освіти // Учитель початкової школи. 2018. № 4 (вкладка). С. 1-16.

17. Дорошенко Т. В. Виховання емоційної культури школярів засобами інтегрованого вивчення предметів мовно-літературного циклу та музики. URL : <http://studentam.net.ua/content/view/7707/> (дата звернення: 11.09.2020).

18. Животенко Л. Розвиток емоційного інтелекту засобами арт-методів (на прикладі діяльності гуртка «Весела карусель» у КПДЮ) // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. 2016. Вип. 1. С. 68-74.

19. Зарицька В. В. Ознаки наявності емоційного інтелекту у особистості // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Педагогіка і психологія. 2013. Вип. 19. С. 74-79.

20. Іваненко О. Розвиток емоційного інтелекту на прикладі складання есе // Початкова школа. 2019. № 8. С. 26-27.

21. Інноваційні технології навчання української мови та літературного читання в початковій школі : навчальний посібник / за заг. ред. Н. В. Гудими. Кам'янець-Подільський : Друк-сервіс, 2018. 168 с.

22. Калініна Л. Управління Новою українською школою. Порівняльна характеристика концептуальних змін // Директор школи. 2017. № 1-2 (793-794). С. 12-21.

23. Карпенко Н. Корекція та профілактика негативних почуттів у дітей молодшого шкільного віку // Початкова школа. 2019. № 11. С. 1-5.

24. Кисельова Д. С. Інтерактивні комікси як засіб розвитку емоційного інтелекту // Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 13 березня 2020 р. Кременчук : Методичний кабінет, 2020. С. 489-493.

25. Козир М., Бречко А. Розвиток емоційного інтелекту майбутніх педагогів (на матеріалі творів В. О. Сухомлинського). URL: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/arkhiv-publikatsii/568-general-information/naukovi-chasopysy-tdpu/pedahohichni-nauky/publikatsii/9283-rozvytok-emotsiynoho-intelektu-maybutnikh-pedahohiv-na-materiali-tvoriv-v-o-sukhomlynskoho> (дата звернення: 05.09.2020).

26. Кас'янова С. Роль емоційного інтелекту в розвитку лідерських якостей особистості // Психологічні перспективи. 2018. Вип. 31. С. 118-130.

27. Концепція нової української школи. URL: <https://drive.google.com/file/d/0BzKkv8gxSZUkMzZMbWtPYU9IWXM/view> (дата звернення: 15.11.2019).

28. Костюк А. В. Емоційний інтелект та шляхи його розвитку // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. Випуск 2. Том 1. 2014. С. 85-89.

29. Котяхова Н. Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів у контексті Нової української школи // Початкова школа. 2019. № 6. С. 17-21.

30. Кочерга О. Психофізіологія чутливості емоційно-почуттєвої сфери учнів початкових класів // Початкова школа. 2017. № 12. С. 5-8.

31. Лабач М. М. Емоційний інтелект як передумова успішного розвитку особистості // Збірник наукових праць : Вісник ЛДУ БЖД, 2016. №13. С. 214-220.

32. Літературне читання. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 2-4 класи. URL : <https://www.schoollife.org.ua/zavantazhyty-onovleni-programy-dlya-pochatkovoyi-shkoly-2016-2017-n-r/> (дата звернення: 21.11.2019).

33. Максименко Н., Качак Т. Технології вивчення предметів галузі «Мови і літератури» в початковій школі : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2015. 100 с.

34. Мартиненко В. Оновлення змісту літературного читання у контексті компетентнісного підходу // Початкова школа. 2012. № 10. С. 20-24.

35. Мартиненко В. Формування змісту літературного читання молодших школярів: сучасний вимір // Українська література в загальноосвітній школі. 2011. № 9. С. 5-8.

36. Мартиненко В. Читацька діяльність молодших школярів: сучасні тенденції розвитку // Початкова школа. 2017. № 8. С. 16-20.

37. Мартиненко В. О. Робота з дитячою книжкою у структурі читацької діяльності учнів 1-2 класів. URL: <http://ipvid.org.ua/upload/iblock/a14/a145b46396776fab892bdb0be066f44f.pdf> (дата звернення: 18.08.2019).

38. Мартиненко В. О. Структура і зміст читацької компетентності молодших школярів // Збірник наукових праць : Педагогічна освіта: теорія і практика. Вип. XV. Кам'янець-Подільський, 2013. С. 145-151.

39. Марченко А. О. Поняття емоційного інтелекту: теоретико-психологічні підходи, дефініції і структура // Вісник Національного університету оборони України. 2011. № 1 (20). С. 172-175.

40. Медвідь Л.П. розвиток емоційного інтелекту учнів початкової школи. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/85-neperervna-pedahohichna-osvita-v-ukrayini-stan-problemy-perspektyvy-2018-r/87-rozvitok-emotsijnogo-intelektu-uchniv-pochatkovoji-shkoli> (дата звернення: 18.10.2020).

41. Мельник О. Г. Емоційний інтелект і критичне мислення // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Психологія і педагогіка. 2009. Вип. 12. С. 122-131.

42. Мелекесцева Н. Оновлення змісту літературної освіти як засіб підвищення читацької компетентності молодших школярів // Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи: збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, педагогічний факультет, кафедра теорії та методик початкової освіти; редкол.: Н.В. Бахмат, Н.В. Гудима, О.В. Ковальчук. Київ : Міленіум, 2020. Випуск 2. С. 115-118.

43. Моргун В. Ф. Емоційний інтелект у багатовимірній структурі особистості // Постметодика. 2010. № 6. С. 2-14.

44. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 1-4 класи (зі змінами). Тернопіль : Мандрівець, 2015. 256 с.

45. Науменко В. Художній твір як джерело емоційно-чуттєвого досвіду особистості // Учитель початкової школи. 2019. № 12. С. 28-31.
46. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 16.11.2019).
47. Нова українська школа : poradnik dla vchitelja / za zag. red. N. M. Bibik. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
48. Носенко Е. Л. Емоційний інтелект як соціально значуща інтегральна властивість особистості // Психологія і суспільство. 2004. № 4 (18). С. 95-109.
49. Носенко Е. Л. Емоційний інтелект як форма прояву важливої складової особистісного потенціалу – рефлексивної свідомості // Вісник ДНУ. Серія: Педагогіка і психологія, 2012. Вип. 18. Т. 20. № 9/1. С. 116-123.
50. Носенко Е. Л., Коврига Н. В. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції. Київ : Вища школа, 2003. 126 с.
51. Овчаренко Г. Р. Структурна модель емоційного інтелекту // Вісник післядипломної освіти. 2013. Вип. 9 (2). С. 261-267.
52. Олійник О. Емоційна компетентність: шляхи реалізації якісного розвитку дитини дошкільного віку // Педагогічна освіта: теорія і практика : збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський, 2018. Випуск 24 (1-2018). Ч. 2. С. 265-270.
53. Організація освітнього процесу в початковій школі: методичні рекомендації. Орієнтовні календарно-тематичні плани. 3 клас. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 144 с.
54. Підлужна Г. В. Розвиток емоційної сфери молодших школярів на засадах педагогіки творчості у форматі уроків літературного читання // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти" : зб. матеріалів III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла

Коцюбинського, 17-18 квітня 2019 / за ред. О. А. Голюк; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв. Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2019. Вип. 8. С. 326-330.

55. Підлужна Г. В. Розвиток емоційної сфери молодших школярів на уроках літературного читання // Професійна освіта в умовах інтеграційних процесів: теорія і практика : зб. наук. праць. Житомир : ФОП «Н.М. Левковець», 2017. Ч. 2. С. 29-34.

56. Підлужна Г., Худякова І. Педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту здобувачів початкової освіти (лінгводидактичний аспект) // Калейдоскоп мов. 2019. № 6 (189). С. 29-33.

57. Приходько Ю. Розуміти емоції і керувати ними – важливо для кожної людини // Учитель початкової школи. 2019. № 12. С. 6-9.

58. Проблеми розвитку та корекція емоційної сфери молодшого школяра / за заг. ред. О. А. Атемасової. Харків : Ранок, 2010. 176 с.

59. Ракітнянська Л. М. Формування емоційного інтелекту особистості як ознака інноваційних тенденцій в освіті // Інноваційні наукові дослідження у сфері педагогічних та психологічних наук : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ / Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського. Київ, 2019. С. 89-92.

60. Савченко О. Розуміння молодшими школярами літературних творів: сутність процесу і засоби формування // Початкова школа. 2017. № 8. С. 6-12.

61. Савченко О. Я. Ключові компетентності – інноваційний результат шкільної освіти // Рідна школа. 2011. № 8-9. С. 4-8.

62. Савченко Ю. Ю. Розвиток емоційного інтелекту учнів молодшого шкільного віку // Освіта та розвиток обдарованої особистості. Наука – практиці. 2014. № 12 (31) / 12. С. 12-16.

63. Свобода В. В. Формування емоційного інтелекту здобувачів початкової освіти на уроках літературного читання // Особистісне зростання: теорія і практика. Житомир, 2020. С. 237-239.

64. Собченко О. М. Здібності у структурі емоційного інтелекту як фактор формування особистості // Наука. Релігія. Суспільство. 2010. № 4. С. 84-87.

65. Струк В. Розвиток емоційної сфери молодших школярів на уроках літературного читання // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 19-20 квітня 2018 р.) / за ред. О. А. Голюк; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв. Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2018. Вип. 7. С. 239-242.

66. Сухопара І. Чинники розвитку емоційного інтелекту молодших школярів у контексті Нової української школи // Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2019. № 2 (65). С. 296-301.

67. Сухопара І., Степаненко А. Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів на уроках літературного читання засобами гри // Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: Зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2019. Вип. 47. С. 271-274.

68. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти : 1-2 класи. Київ : ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.

69. Чернявська А. Емоційний інтелект – запорука успішного навчання // Молодь і ринок. 2012. № 12 (95). С. 136-139.

70. Шпак М. Емоційний інтелект в контексті сучасних психологічних досліджень // Психологія особистості. 2011. № 1 (2). С. 282-288.

71. Шпак М. Емоційний інтелект як особистісний ресурс забезпечення психологічного благополуччя молодших школярів // Наука і освіта. 2016. № 5. С. 266-270.
72. Шпак М. М. Емпіричне дослідження психологічних особливостей розвитку емоційного інтелекту в молодшому шкільному віці // Психологічні перспективи. Луцьк : Східноєвропейський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2017. Вип. 29. С. 234-244.
73. Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 1, 2 класах серії «Шкільна бібліотека» / укладач Тетяна Стус. Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. 160 с.
74. Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 3, 4 класах серії «Шкільна бібліотека» / укладач Тетяна Стус. Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. 192 с.
75. Чемоніна Л. В. Створення ситуації успіху на уроках української мови і літературного читання в початковій школі засобами сучасних технологій навчання // Молодий вчений. 2019. № 3 (67). С. 105-109.
76. Юркевич В. Проблема розвитку емоційного інтелекту // Вестник практической психологии. 2005. № 3. С. 11-29.
77. Явоненко М. Емоційно-чуттєві чинники розвитку літературно-творчих здібностей школярів // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. 2007. № 5. С. 13-16.
78. Bar-On R., Parker J. D. A. Emotional and social intelligence: Insights from the Emotional Quotient Inventory // Handbook of emotional intelligence. San Francisco: Jossey-Bass, 2000. P. 363-388.
79. Gardner H. Frames of mind: The theory of multiple intelligences. N. Y. : Basic Books, 1983. 449 p.
80. Salovey P., Mayer J. D. Emotional intelligence. Imagination, Cognition, and Personality. 1990. Vol. 9. P. 185-211.